

Parmentier te Oegstgeest voor de Classis Leiden en Mevr. Colijn te Alphen a. d. Rijn voor de Classis Woerden.

Dit Comité heeft als presidente aangewezen Mev. M. Parmentier, tot secretaresse Mevr. Pontier en tot penningmeesteres Mev. B. Klapwijk.

De deputaten hopen, dat, als dit Comité zich in verbinding stelt met de resp. Kerkeraden en Zendingcommissies, het alle medewerking ontvangt om dit mooie deel van het zendingswerk te Solo te bevorderen.

Namens Deputaten,
E. H. BROEKSTRA, Scriba.

We verheugen ons ten zeerste, dat deze zaak van groot belang, waarover we nog pas hebben geschreven, thans reeds op krachtige wijze is aangepakt. „Inge- wijden” weten, hoe hier in blijkt, dat het gebed van één, die volhardt — we denken aan iemand in Indië — veel vermag.

Hartelijk bevelen we deze aangelegenheid bij onze kerkeraden en Zendingcommissies aan. Er wordt veel gevraagd, maar organisatie kan zoo heel veel bereiken.
K. S.

Contrasten.

Reinier Bloemert: Alzoo ook op aarde....
Gustav Renker: Rocca krijgt een dominee.
Uitgeg. door Bosch en Keuning N.V., Baarn.

Het is niet slechts de eisch van een klassiek drama, dat eenheid van handeling een noodzakelijke voorwaarde is, voor een goed gecomponeerd stuk. Zelfs het meest romantische werk vraagt zelfucht van zijn auteur, vermindering van alle noodeloze bijkomstigheden, concentratie van alle stijl-middelen tot één doel, de logische ontwikkeling van de handeling naar haar oplossing.

Van de bedoeling van den roman hangt het grootendeels af, in hoeverre milieu-beschrijving en zakelijke uitweidingen gerechtvaardigd of zelfs noodzakelijk zijn. Zij kunnen sfeer geven aan het verhaal en bevorderlijk zijn voor een goed begrip van de tijdsomstandigheden, doch mogen niet slechts dienen als schilderachtig décor, dat in wezen los staat van de handeling. Vooral in den psychologischen roman, die de ontwikkeling geeft van het zieleleven van een of meer personen, zullen alleen die gebeurtenissen beschreven mogen worden, die invloed uitoefenden op den hoofdpersoon. Te veel actie leidt de aandacht af en werkt verwarrend.

De heer Bloemert geeft in zijn — vermoedelijk eersten roman — de tekening van een jongen man, mobilisatie-slachtoffer, die na jaren onder de wapenen te zijn geweest, terugkomt in zijn burger-omgeving. Als jong dichter had hij zich aangetrokken gevoeld tot een schilder, die de menschen ontvlucht was naar de heide, om zich in eenzaamheid te wijden aan zijn kunst, onverschillig voor het oordeel der menschen. Deze zelfstandigheid heeft indruk gemaakt op den dichter, en reeds spoedig vinden we hem in conflict met zijn burger-, voor hem burgerlijke omgeving, die den kunstenaar niet begrijpt en afmeet naar haar eigen bekrompen normen. Wanneer hij zich in de journalistiek verdienstelijk meent te kunnen maken, wordt hij gedwarsboomd door een venijnige jaloezie. Een geweldige explosie van zijn opgekropten haat bezorgt hem zijn ontslag en voert hem naar het kamp der socialist. In dezen kring van onburgerlijke maatschappij-verbeters voelt de idealist wereldhervormer zich aanvankelijk thuis.

Een roode das, ongepoetste schoenen en een averechtsche sok zijn de attributen die den jongen socialist lieren. Doch in zijn nieuwe omgeving ontmoet hij ook weer niets dan intriges, speciaal tegen hem, den begaafden dichter. Op intens gemeene manier wordt hij uit de partij gewerkt, als hij een immigrant verbergt voor de politie. Hij gaat nu over naar de revolutionairen, maakt de bitterste armoe mee onder werklozen, die hem ook al niet fair behandelen, en vecht ten slotte mee in een hevig barricaden-gevecht tegen de politie.

Daar het nu niet erger met hem kan, komt de weg terug. Een vriendin haalt hem midden uit het gevecht weg en brengt hem naar het sterfbed van zijn moeder. Afgunstige partijgenooten maken hem onmogelijk bij zijn kameraden en zoo wordt de revolutionair gemakkelijk getemd door de vriendin en een vriend, die niet veel woorden meer noodig hebben om den wereldhervormer tot een berustend christen te maken, waardoor de weg geëffend is voor een gelukkig huwelijk met de vriendin in kwestie.

Deze korte inhoudsopgave is voldoende om te laten zien, dat er van dezen roman heel wat te maken was geweest. De auteur heeft echter van den hoofdpersoon een sprekende pop gemaakt, die alles zegt en doet wat hem bevolen wordt. Hij leeft niet, maar wordt geleefd, hij wordt getrouwd, dit huwelijk wordt ontbonden. Deze persoonlijk ingrijpende gebeurtenissen worden en passant even

genoemd — zij schijnen van weinig waarde in het leven van dezen christen jongeman. Maar zeer in den breede wordt ingegaan op de kritiek, die hij heeft op kerk en maatschappij. Van beide deugt weinig. De dominee en de kerkische menschen zijn in-kleinburgerlijke zwetsers, hun leven en wandel is eigenlijk een bespotting van het ware christendom. Dat leeft slechts in een zonderlingen schoenmaker, een geestelijk dwaallicht van de zofste soort, in een christen-anarchist, in den hervormer-dichter zelf en enkele minder buitenissige personen.

De slappe hoofdpersoon, die een groote dosis zelfgevoel meekrijgt van den schrijver, zou niet de geringste belangstelling verdienen, als de auteur niet het milieu had laten meewerken op de geweldigste wijze. Zwaar melodramatische scènes, tot verbitterde barricadengevechten moeten den indruk geven, dat de hoofdpersoon in een wel zeer bewogen tijd leeft. Dit geweldige gebeuren wordt echter door den schrijver telkens omgeredeneerd tot een doelloos kabaal, wanneer hij de lezers achter de schermen laat zien het intrigerende spel van de raddraaiers. De arme hoofdpersoon wordt door den schrijver meedoogenloos van de eene scène tot de andere gedreven en accepteert eindelijk ademloos de hem opgedrongen oplossing. Alleen de lezer is niet bevredigd.

Wat moet hij denken van het leven van dezen, als christen geponeerden dichter? Tegenover den sleur-christen dominee, is hij de waarachtige christen, vol kritiek op kerk en maatschappij en zóó innig geloovig, dat hij meer bidt dan de dominee, maar dit verborgen houdt voor ieder, zelfs voor zijn verloofde. Over zijn verhouding tot zijn vrouw, over de scheiding zelfs, heeft de schrijver in dit lange verhaal niets te zeggen, ook niet na de bekeering van den „held”. Voor de maatschappelijke bekeering moet het grofste geschut in actie gebracht worden, voor de geestelijke omkeering, die toch van meer belang is, zijn weinig zeggende regels voldoende.

Er zou veel kunnen gezegd worden van dit werk. Het slappe christendom past wel bij de slappe hoofdfiguur, maar de schrijver weet er geen krachtigen christelijken roman van te maken. De schrijver had moeten doen, wat een redacteur Paul aanriep: heel veel bekorten, al het noodeloze weglaten en zich bepalen tot de hoofdzaken. Zijn roman had dan veel gewonnen, want ik geloof dat deze auteur wel schrijven kan, maar dan mag het christelijk element niet zijn een goedkoop kritiek op menschen, maar een zoutend zout. Een goede roman schrijven is moeilijk, een goede christelijke roman nog moeilijker, maar ook veel mooier.

Een zeer groot contrast met bovenbesproken roman vormt het uit het Duitsch vertaalde dagboek van dominee Johannes Sartorius. Een tegenstelling, die geheel ten gunste van dit laatste boek uitvalt.

Doorgaans is een dagboekvorm eenigszins vervelend — hier niet, omdat er geen indeeling of versnijding in kleine stukjes gegeven wordt, maar het verhaal in den ik-vorm een aaneengesloten geheel vormt.

Ook dit verhaal behelst de geschiedenis van een hervormer, een idealist. Maar deze dominee is een man met een groot geestelijk fonds, een onverschrokken karakter, iemand die zich met hart en ziel geeft aan zijn herderlijk werk, een kerel uit één stuk. Zijn taak is, de verwilderde protestanten uit een Italiaansch bergdorp weer terug te brengen tot het Woord van God. Als tegen-speler ontmoet hij een man, die zich uit haat tegen de menschheid naar dit haast ontoegankelijk dorp heeft teruggetrokken, waar hij de mannen aanvoert tot vermetele smokkeltochten, zuiver uit haat tegen menschelijke geboden. Deze krachtfiguur heeft een magischen invloed op de jeugd van Rocca en het kan niet anders, of de dominee en hij moeten in conflict komen en een strijd voeren om de zielen der menschen. Deze hooge inzet vereischt machtige middelen; de strijd tusschen twee mannen van zulk een hoog geestelijk kaliber, als 'ware de geincarneerde boosheid en liefde, kan slechts op forse manier beschreven worden, en dat gebeurt ook.

Het milieu is niet toevallig. Het wilde bergdorp en de majestueuze grootheid der woeste Alpen is niet slechts entourage. Het is in de ongerepte heerlijkheid van Gods grootsche natuur, dat het kwaad wordt bedreven. De bergen moeten den smokkelaars schuilplaatsen en sluipwegen bieden. Het berglandschap wordt daardoor in den strijd der menschen een medespeler. Een catastrophale gebeurtenis in de natuur forceert een oplossing, die noodig was, maar die menschen niet konden bewerken. God zelf breekt niet alleen de bergwanden, maar verbreekt het hardere steenen hart der menschen en bereidt zoo den akker die het zaad van Zijn liefde kan ontvangen.

Het christendom van dezen dominee-hervormer is heel wat meer waard, dan dat van den dichter-hervormer Paul. Zijn geloof is onwankelbaarder dan de bergen, daarvoor zet hij aardse liefde achteruit omdat hij weet, dat God sterker is dan menschen.

Het is alles evenforsch in dit boek: de menschen, hun liefde en haat, de natuur, de strijd tusschen beide. En toch is het zoo heel gewoon geschreven, zonder eenig literair middelje. Deze vertellende auteur laat zijn personen, ja het heele milieu, handelen. Men beleeft deze grootsche natuur, men ontmoet de menschen zelf, men ademt op groote hoogten, waar kleine dingen wegvallen, en waar de barricaden der menschen nietig en dwaas zijn. De aangewende middelen zijn hier oncindig grootscher dan in het vorengenoemde boek, maar ze konden niet minder wezen, terwijl ze daar reeds te bovenmatig waren, omdat ze buiten verhouding stonden tot den zwakken hoofdpersoon.

Hier heerscht harmonie — hoewel ook hier natuurlijk niet alles even goed is — tusschen vorm en inhoud, hier is de eenheid van handeling goed doorgevoerd, waardoor een boek ontstond, dat men met klimmende spanning leest, een boek dat boeit en sticht.

Gron.

H. S.

INTER NOS.

PAPE - de Afscheiding - JANSSEN.

VII.

Om de Synode van 1618 en 1619.

Het Classicaal Bestuur van Heusden heeft niet lang kunnen rusten op de lauweren, behaald in den strijd tegen Scholte.

Te Almkerk¹⁾, waar reeds in 1830 Bastiaan Sterkenburg zijn afkeer van de Evang. Gezangen had gedemonstreerd met een hoed, greep in Jan. 1835 de jonge burgemeesterszoon Arie den Dekker, en na hem zeer velen, weer naar dat melo-dramatische, of laat ons liever zeggen: dat ellendige vleeschelijke wapen in den geestelijken strijd.

M. Duyser, kerkvoogd en burgemeester van Almkerk, wendt zich dan tot den Gouverneur (die een dreigbrief stuurt aan vader Den Dekker, burgemeester van Emmichoven), en tot het Class. Bestuur, dat hiermee weer voor nieuwe problemen zit. De scriba schrijft 1 April:

„Te Almkerk loopt het zoo erg, dat het mij (die waarlijk niet onder de bevreessen behoort) bedenkelijk begint toe te schijnen, en ik mij verplicht heb gevonden, om heden nog, na de ontvangst eener expresse uit Almkerk, confidentieel aan den Gouverneur te schrijven.

„Zie hier eenige staaltjes. Men komt in de kerk, en als er gezangen worden gezongen, houdt men een hoed op het hoofd. De Predikant heeft op de aanschrijving van het Kl. Bestuur Ja wel verzocht om dat niet te doen, en de schuldigen vermaand, doch op den raad om bij voortdurende oneerbiedigheid de schuldigen aan de Politie aan te te geven is niet geschied, omdat de kerkeraad zelf de factie toegedaan is, en Gezelle Meerburg, bang voor het verlies van zijn tractement, het wil doen voorkomen, of hij de wanorde afkeurt, en tog ze in het verborgen begunstigt²⁾.

„Laatstl. Zondag is het zoo roerig in de kerk geweest, dat er, terwijl de Predikant op den Predikstoel stond, en de godsdienst begonnen was, vegpartijen ontstaan zijn, waarbij men bebloede handen heeft gezien. De gezangboeken had men heimelijk weggehaald, en het gezangbordje met zwarte verw uitgestreken. De gemoederen zijn zoo gespannen, dat men hier en daar reeds vroeger de glazen heeft ingeslagen, en men misschien slechts op het sein wacht tot uitbarsting.

„De burgemeester, al de kerkvoogden, en bijna al de aanzienlijkste leden der gemeente (dit weet ik ten stelligste) zijn tegen al deze wanorde, doch durven zig niet zoo rondelijk verklaren uit vrees voor het grauw. Alleen de burgemeester Duyser maakt hier eene uitzondering, en toont openlijk een Man te zijn. De Burgemeester van Emmichoven (de combinatie van Almkerk) Den Dekker is een vurig voorstander van den kerkeraad, en van dezen heeft men niets dan tegenwerking te wachten.

„Ik heb den burgemeester Duyser laten zeggen, dat ik doen zoude wat ik konde, en de geheele geschichte aan den Gouverneur confidentieel melden, opdat er in voorzien worde, want Almkerk is een plaats, gevaarlijk door zijn rapille bevolking, van 2000 zielen en stoot aan Werkendam, waar er insgelijks 2000 zijn, van welke er zeker 5 à 600 des Zondags naar A. stroomen; omdat Bosken een nieuwlichter is!

„Ik wenschte thans wel eene dictatoriale magt te bezitten, om over krijgsvolk te kunnen dispo- neeren, want anders zal het niet gaan, en de voor- uitzichten worden donkerder. Niet gewoon iets te overdrijven, meende ik UEd. met den toestand

1) Vele, tot dusver onbekende gegevens over de periode 1830—Dec. 1835, zijn gepubliceerd in een reeks artikelen „De Afscheiding te Almkerk ca.” in de Geref. Kerkbode voor N.-Brabant en Limburg (Sept. 1937—Aug. 1938).

2) Vrijwel het enige argument hiervoor is de vriendschaps- band tusschen de burgemeestersfamilie en de Gezelle Meerburg, „dezelve verkeert met de dochter van den burgemeester van Emmichoven” (Brigadier Kramer).